

UOT:796.

DÜNYANIN TANINMIŞ ŞAHMAT USTALARI VƏ REKORDÇULARI*Həsənov Etibar Firuddin oğlu, Rəhimova Rəmziyyə Sadəddin qızı**Gəncə Dövlət Universiteti**tunzalehuseyinova70@gmail.com*

Xülasə: Azərbaycanın tanınmış şahmat ustalarından biri olan Qədir Hüseynov ən gənc FİDE ustası adını qazanaraq “Ginnes” rekordlar kitabına daxil edilmişdir. Həmçinin 0, “15” yaşında ikən artıq “Beynəlxalq Qrossmeystr” normasını da ödəmişdir.

Dünyada ilk “Beynəlxalq turnir” 155 il bundan qabaq London şəhərində keçirilib. Həmin turnirdə 16 şahmat ustası iştirak etmişdir. Adolf Andersen bu turnirdə qalib olaraq ilk dünya çempionu oldu. Amma o dövrdə rəsmi bir titulun olmadığı üçün bu nəticə qeyri rəsmi hesab edildi.

Açar sözlər: şahmat, Beynəlxalq turnir, şahmat ustaları, dünya çempionu, Azərbaycanın tanınmış şahmat ustaları

Key words: chess, international tournament, chess masters, world champion, well-known chess masters of Azerbaijan

Ключевые слова: шахматы, Международный турнир, мастера по шахматам, чемпион мира, известные мастера по шахматам Азербайджана

Tanınmış şahmat ustamız Mirzəyev Azər Naxçıvanda keçirilən Beynəlxalq yarışda Türkiyə şahmatçısı olan Şamal Vahabla çox maraqlı bir qarşılaşma keçirtmişdir. Bu qarşılaşmanın ən maraqlı cəhəti ondadır ki, 7 saat gərgin mübarizə şəraitində keçən bu oyunda düz 201 gediş edilməsinə baxmayaraq sonda tərəflər sülh ilə ayrılmışlar.

Diaqramdakı bu vəziyyətdə gediş etmək növbəti qaraların olsa da, onlar ağlar tərəfdən “Renad” sayda yəni, düz 545 gedişə Maat olmaq aqibətindən heç cür yayına bilmirlər!!! 1953 –cü ildə keçirilən namizədlərin Beynəlxalq turnirində iştirakçılar fotoqrafın qeyri – adi davranışına təəccüblənmişdilər. Oyun gedən zaman həmin bu fotoqraf əlindəki fotoaparatu ilə şahmat masasının altına əylirdi ki, hadisənin açıqlanması bir həftədən sonra məlum oldu. Məşhur İsveçrə qəzetlərinin birində belə bir adda məqalə dərc olundu ; “Beyin düşünərkən ayaqlar nə edir?”

1992–ci ildə Londonda keçirilən Beynəlxalq turnirdə Yuqoslaviyalı qrossmeyster M.Vidmar X.R.Kapablanka ilə mğlub vəziyyətdə olduğu oyunu təxirə salır. Oyun günü müqavimətin mənasız olduğunu anlayan Vidmar öz rəqibini təslim olmaq niyyəti ilə gözləyirdi. Vaxt ötürdü, lakin Kapablanka gəlim çıxmamışdı. O, gözlənilməz səbəblərə görə gecikirdi. Saata baxarkən Vidmar görür ki, Kapablankanın nəzarət bayrağı artıq düşmək üzrədir və bunu nəticəsində Vidmara avtomatik qalibiyyət yazılacaqdı. Bir saniyə belə tərəddüd etmədən Yuqoslaviyalı qrossmeyster şahmat masasına yaxınlaşır və hakimin Kapablankanın vaxtının artıq keçdiyini qeydə almağa hazırlaşdığı bir anda dərhal təslim olmaq əlaməti olaraq öz şahını lövhəyə uzadır.

4 qat dünya çempionu Macarıstanlı İlya Polqar haqqında məlumat

Macarıstanlı eks – çempion İlya Polqar, Ginnes rekordlar kitabının düz 4 rekordunu təzələyib. Həmin rekodlarla tanış olaq:

- O, eyni zamanda 326 lövhədə qarşılaşma keçirib və həmin qarşılaşmaların 309 –da qalib gəlib, 14 – də heç – heçə, 3 –də isə məşğlub olmuşdur.

- İ.Polqar 17 saat ərzində ardıcıl olaraq !1131! oyun oynamış və A.M.Botçarinin 1102 oyun rekordunu təzələmişdir.

- Eyni zamanda seans oyununda çoxlu sayda addım atmış və addımlarının toplam uzunluğu 15 km olmuşdur.

- İ.Polqar 4 yaşından şahmatla məşğul olmuş və artıq 15 yaşından ölkənin ən güclü şahmatçısı adını qazanmışdır.

Həmçinin o, 4 qat dünya çempionu adını da qazanıb. Bir dəfə tanınmış şahmatçılardan biri olan Tarras, səviyyəcə güclü olan bir turnirdə iştirak etməli olur. Yeyts adlı bir şahmatçının həmin turnirdə iştirak edəcəyini biləndə isə öz narazılığını bildirir.

İlk dünya çempionu adını qazanmış Şteynitsin həyatı

Siz onu bilirdinizmi ki, Alyoxinlə dünya çempionu uğrunda mübarizə aparan Eyve, gündəlik olaraq “boks” məşğul olurmuş...

İlk dünya çempionu adını qazanmış Şteynits, çox vaxt maddi sıxıntı ilə üzləşirmiş. Buna görə də o, pul müqabilində şahmat oynamaqla pula olan ehtiyacını qismən də olsa ödəyə bilirmiş. Bir dəfə Şteynits öz oyun ustalığını nümayiş etdirirdi və hətta oyunun əvvəlində öz atını rəqibə hədiyyə edərək ona qalib gələ bilirdi. Şteynitsin dostları bunu görür və ona məsləhət görürlər ki, rəqibə bir dəfə də olsa məğlub olsun, çünki onun pullu rəqibi inciyər və sonra da oynamaqdan imtina edə bilər.

Şteynits bu fikri bəyənilir və oyun zamanı öz vəzirini qəsdən itirir, sonra da məğlub olur. Şteynits növbəti dəfə oynamaq təklifini edər – etməz rəqib qaçaraq küçəyə çıxır və uca səslə söyləyir: “Mənim arzum çin oldu!!! – mən dünya çempionunu məğlub etdim!”

Dünya rekordçusu Macarıstanlı Yanuş Fleşem

1960 –cı ildə Budapeşt şəhərində Macarıstanlı Yanuş Fleşem tərəfindən yeni rekord qeydə alınmışdır. O, eyni zamanda 52 şahmatçı ilə lövhəyə baxmadan oynamış və 31 görüşdə qələbə qazana bilmişdir.

1989 – cu ildə Belqrad şəhərində keçirilən turnirdə Qoran Arsoviç və İvan Nikoliç qarşılaşmasında “20 saat 15 dəqiqə” ərzində 269 gediş edilərək tarixdə ən çox genişli oyun olmuşdur. Bu qədər gediş edilməsinə baxmayaraq qarşılaşma heç – heçə ilə yekunlaşmışdır.

1851 – ci ildə şahmat turnirinin birində oyun o qədər uzun çəkmişdir ki, hətta hər 2 rəqib oyun ərzində yuxulayıb yatmışdır. Bu hadisədən 1 il sonra nəzarət vaxtı kimi “Qum saati”ndən istifadə olunmuşdur.

1883 –cü ildə isə Britaniyalı Tomas Uilson tərəfindən ilk mexaniki şahmat saati hazırladı.

Dünyada və Azərbaycanda şahmat ustalarının, şahmatda olan tarixləri

2010 – cu ilin dekabr ayında Hindistanlı Əhmədabad şəhərində sayı 20480 şahmatçıdan ibarət böyük bir turnir keçirildi. Bu turnir iştirakçı sayına görə dünyada yeni bir “Rekord” göstəricisi oldu və sonuncu 13446 sayılı Meksiko rekordunu keçərək “Ginnes” rekordlar kitabına düşdü.

Burada belə bir stadionda keçirilirdi və həmin stadionda bütün masalar elə düzülmüşdür ki, onlara yuxarıdan baxanda sanki şahmat lövhəsini xatırladırdı.

Vladimir Kramnik “Dortmund” superturnirində “9” dəfə qalib olan yeganə şahmat ustasıdır. O, cümlədən, onun bu nailiyyəti “Ginnes” rekordlar kitabına da daxil edilib.

Azərbaycanın tanınmış şahmat ustalarından biri olan Qədir Hüseynov ən gənc FİDE ustası adını qazanaraq “Ginnes” rekordlar kitabına daxil edilmişdir. Həmçinin o, “15” yaşında ikən artıq “Beynəlxalq Qrossmeystr” normasını da ödəmişdir.

Dünyada ilk şahmat ustası və onun tarixi haqqında məlumat

Dünyada ilk “Beynəlxalq turnir” 155 il bundan qabaq London şəhərində keçirilib. Həmin turnirdə 16 şahmat ustası iştirak etmişdir. Adolf Andersen bu turnirdə qalib olaraq ilk dünya çempionu oldu. Amma o dövrdə rəsmi bir titulun olmadığı üçün bu nəticə qeyri rəsmi hesab edildi.

Siz onu bilirdinizmi, ki, “XII Karl” şahmat oyununda heç vaxt qalaqurmadan istifadə etməyib. O, elə hesab edirdi ki, qala qurmaq, “Şah üçün qorxaqlıq” və biabırçılıqdır.

Karl oyununda qalaqurma etmədiyi üçün çox vaxt məğlub olurdu.

“Şaşki” şahmatdan daha əvvəl yaranıb.

Beynəlxalq qrossmeystri olan Kotov qeyri adi hərəkəti ilə seçilirdi. O, güclü olan şahmatçıları məğlub edib, onların xalını alırdı və zəif şahmatçı-lara məğlub olaraq onlara xal verirdi. Buna görə onu “Robin Qud” adlandırmışdılar.

Mister Fişer Nobel mükafatına pillə - pillə qalxması

Avstriya yazıçısı olmuş Elias Konetti 1935 –ci ildə çox maraqlı bir roman yazır. Həmin bu romanda baş qəhrəmanın adı isə Fişerl olur. Fişerl şahmatı dəlicəsinə sevirdi və hətta o, yuxularının birində görür ki, şahmat üzrə dünya çempionu olaraq Amerikaya köçür. Sonra isə Fişerl, gördüyü bu qərribə yuxu barəsində danışmağa başlayır: “Amerikada mənim adıma heç kəs düzgün deyə bilmirdi və ona görə də, məni Mister Fişer” deyərək çağırırdılar.

Əlbəttə, yuxarıda oxuduğunuz bütün bu cümlələr Elias Konettinin yazdığı “Korluq” romanını əhatə edir. Burada çox maraqlı bir məqama diqqət yetirmək lazımdır. Məhz bu əsərin yazılmasından düz 8 il sonra Amerikada dahi Robert Fişer anadan olur və o, həqiqətən də dünya çempionu kimi tarixə düşür. Onu da qeyd edək ki, Elias Kanetti dünyagörüşün genişliyi, ideyaların zənginliyi və bədii güclü ilə səciyyəvi olan əsərlərinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Ədəbiyyat

1. Ə.Qasımov – Şahmat oyunu. Bakı – 1948
2. V.Qrişin., Y.İlyin. – Şahmat Əlifbası. Bakı – 1988
3. A.Malçev. – İspanskaya partiya
4. A.Zeynallı., P.Əliyev – Şahmat aləminə səyahət. Bakı – 1986
5. Uçitelyu o şaxmatax. Moskva – 1986
6. Rəsul İbrahimov – Ümumtəhsil məktəbləri üçün dərslik. Çəşioğlu. Bakı – 2013

МИРОВО ПРИЗНАННЫЕ ШАХМАТНЫЕ МАСТЕРА И РЕКОРДИСТЫ

Гасанов Этибар Фуруддин оглы, Рахимова Рамзия Сададдин кызы

Резюме

Гадир Гусейнов, один из известных шахматных мастеров Азербайджана, завоевал звание самого молодого мастера ФИДЕ и был включен в книгу рекордов «Гиннесса». Также в возрасте 0, «15» он уже выполнил норматив «Международный гроссмейстер».

Первый «Международный турнир» в мире прошел 155 лет назад в Лондоне. В этом турнире участвовало 16 мастеров шахмат. Адольф Андерсен выиграл этот турнир и стал первым чемпионом мира. Но поскольку официального титула в то время не было, этот результат считался неофициальным.

WORLD RECOGNIZED CHESS MASTERS AND RECORDS

Gasanov Etibar Furuddin, Rahimova Ramziyya Sadaddin

Summary

Gadir Huseynov, one of the famous chess masters of Azerbaijan, won the title of the youngest FIDE master and was included in the Guinness Book of Records. Also at the age of 0, "15" he has already fulfilled the standard "International Grandmaster".

The first "International Tournament" in the world was held 155 years ago in London. 16 chess masters participated in this tournament. Adolf Andersen won this tournament and became the first world champion. But since there was no official title at the time, this result was considered unofficial.

Rəyçi: baş müəllim Rzayeva Mətanət

Bədən tərbiyəsi və idman kafedrasının 10 oktyabr 2023-cü il tarixli iclasın 04 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 11 oktyabr 2023-cü il